

MSTISLAV
ROSTROPOVIČ

valter dešpalj

Jedno od najživljih sjećanja iz razdoblja mojih glazbenih početaka je i ono kad me jedne zimske večeri krajem 1950-ih očev prijatelj poveo u slušaonicu gramofonskih ploča, gdje je upravo bila stigla ploča Dvorakovog "Koncerta za violončelo i orkestar" u izvedbi Mstislava Rostropoviča, nove svjetske čelističke senzacije. Bilo mi je tada dvanaestak godina, tek sam počeo učiti violončelo i sjećam se kako me Rostropovičev ton, neponovljiv u svojoj oblini i fluidnosti, potpuno bio omamio, osjećao sam se kao u nekoj nevjerojatnoj zvučnoj kupki. Kad je uskoro u našu kuću stigao prvi gramofon, upravo ta ploča bila je nabavljena među prvima u mojoj kolekciji.

Rostropovič je zagospodario svjetskom violončelističkom scenom u epohi koja se nije, poput današnje, odlikovala brojnošću sjajnih virtuozata, ali je zato obilovala fascinantnim umjetničkim individualnostima. Bilo je to vrijeme grand signaura Fourniera, aristokrata Janigra, atletskog i vehementnog Navarre, Leonarda Rosea kojem su svi zavidjeli na ljepoti tona, Janosa Starkera s njegovim čudovišnim virtuozičkom i laserskom čistoćom izvedbe... Kad ste preko radija čuli violončelo, lako ste mogli prepoznati i te izvođače. Rostropovič je kročio na tu scenu silinom izvanzemaljca i ubrzo postao živa legenda. Njegovoj karizmatičnosti, umjetničkoj i osobnoj, današnja popularnost violončela najviše i duguje, a najveći kompozitori epohe, poput Štakoviča, Prokofjeva, Brittena i Lutoslawskog, prepoznaju u njemu medija i posvećuju mu mnoga remekdjela, što je još više pridonijelo da violončelo kao solistički instrument stane uz bok violini. (Violončelisti s

uzdahom mogu konstatirati kolika je šteta da se takav gigant nije pojavio u vrijeme velikih klasičara i romantičara - gdje bi nam tada bio kraj!) Tajming je bio savršen: era stereofonskih tonskih zapisa bila je u punom uzletu, upravo izvedbe spomenutog djela, uz Dvorakov "Koncert" i "Rokoko varijacije" P. I. Čajkovskog predstavljaju i ono najbolje u umjetnikovoj diskografiji. Nedostižna je njegova izvedba Šostakovičeve "Sonate", a kako je sâm skladatelj za klavirom, ona postaje utoliko vrjedniji dokument. U taj rang sigurno ide i izvedba "Sinfonia Concertante" Sergeja Prokofjeva.

Što čini Rostropoviča violončelistom bez premca u povijesti našeg instrumenta? Mislim da to nije samo činjenica što on sve može već, uvjetno govoreći, i sve smije. Da li mu je to dozvoljeno ugovorom s Bogom ili s Mefistom, o tome neka razmišljaju oni skloni mistici. Osobno smatram da je u njegovim izvedbama uvijek prepoznatljiv ogromni ego, i to ga, po mom mišljenju, čini antipodom Ojstrahu ili Richteru, koji su bliže arhetipu svećenika umjetnosti. On je živa antiteza militantnom purizmu kao i onaj nadasve nesimpatičnoj sintagmi "reproduktivni umjetnik" (ne znam tko ju je unio u naš lijepi jezik, ali bi je trebalo što prije eliminirati). Rostropovičev ego svakako ima svoje pokriće kako u nedostižnom virtuozičkom, tako i u nevjerojatnom bogatstvu ideja njegove tonske i dinamičke palete. Za razliku od drugih, Rostropovič smije biti radikalniji u izboru tempa, dinamike i agogike, kao i u odstupanju od urteksta. Utoliko je, međutim, nezahvalnije biti njegovim epigonom (Quod licet Jovi non licet bovi!), a toga, nažalost, često mladi glazbenici koji studiraju violončelo nisu svjesni.

Diskografija Mstislava Rostropoviča:

- J. S. Bach: Suite za violončelo, M. Rostropovič EMI 55363 (2CD)
- L. van Beethoven: Sonatas for Cello and Piano;
M. Rostropovič, S. Richter EMI Classics
- J. Brahms: Dvostruki koncert & Violinski koncert;
M. Rostropovič, D. Oistrakh,
Moskovska filharmonija, K. Kondrašin BBC BBCL 4197
- B. Britten: Cello Symphony...; M. Rostropovič,
LSO, B. Britten DECCA 425 100
- P. I. Čajkovski: Varijacije na rokoko temu: A. Dvorak: Koncert za
violončelo, M. Rostropovič, BPO, H. Karajan DG 447 413
- Dutilleux & Lutoslawski: Koncerti za violončelo;
Orchestre de Paris, S. Baudo EMI 749304
- S. Prokofiev: Sinfonia Concertante, Violončelo sonata, M. Rostropovič,
S. Richter, Lenjingradska filh., K. Sanderling Monopole 22
- Schubert: Gudački kvintet u C-duru; M. Rostropovič,
Emerson String Quartet DG 431 792 CD
- D. Šostakovič: Violinski & violončelo koncerti;
D. Oistrakh, M. Rostropovič MHK 63327
- D. Šostakovič...: Violončelo sonata, Koncerti za violončelo;
M. Rostropovič, D. Šostakovič... EMI Mono 5 72295
- R. Schumann: Violončelo koncert; R. Strauss: Don Quixote
M. Rostropovič, BPO, H. Karajan... EMI 566913
- Mstislav Rostropovich Plays Cello Warner 96817 (9CD)

S. Richter & M. Rostropovič